

Roser Majoral, *in memoriam*

Els companys de l'Àrea d'Anàlisi Geogràfica Regional
Universitat de Barcelona

Roser Majoral i Moliné, catedràtica d'Anàlisi Geogràfica Regional, va morir a Barcelona el dia 7 de novembre de 2005. Feia més de tres anys que feia front a un procés cancerós. El seu traspàs obre un buit molt gran en el seu cercle de familiars i amics, i també en el món científic i universitari –sobretot en l'àmbit de la geografia catalana, espanyola i internacional. Durant més de trenta anys va exercir com a geògrafa i professora universitària, especialitzada en l'estudi de la muntanya i el medi rural. I sempre va tenir el reconeixement explícit d'amics, col·legues i deixebles dels cinc continents.

Amb independència de la seva solvència intel·lectual i científica, tres qualitats personals definien la Roser: la fermesa de caràcter, la força de les conviccions i l'honradesa i rectitud moral. Virtuts que convertien la nostra companya en persona d'autoritat plenament reconeguda. De fet, tant als col·legues com als seus nombrosos deixebles sempre va oferir el seu suport efectiu, desinteressat i lliure de tota mena de retòrica. Per a tots plegats, la Roser va ser la companya i la col·lega apreciada, sempre fidel als seus amics.

Roser Majoral va néixer a la Seu d'Urgell. Filla d'una família amb profundes arrels a la comarca, amb la casa pairal situada a la vora del Segre, va passar la infantesa en aquest entorn. Aquí, sens dubte, hi ha l'arrel del seu profund amor per la muntanya i pel món rural, a qui va dedicar bona part de la seva producció intel·lectual i científica. Sempre que parlava de casa seva, li agradava recordar aquell món pagès, reflectit en coses tan senzilles com l'olor de fenc i de poma madura que feien les estances de casa seva. També li agradava conversar sobre tota mena de temes relacionats amb el camp i amb la pagesia: des de les diverses races de bestiar porcí o vaquí fins a les particularitats de la vinya

i de l'olivera, entre moltes altres coses. Els estudis primaris els va dur a terme en una població propera a la Seu, concretament a Bellver de Cerdanya. De ben jove va fer una estada a Anglaterra. De retorn, va llicenciar-se en Geografia i Història per la Universitat de Barcelona. Era l'any 1971.

La vinculació docent de Roser Majoral amb la Universitat de Barcelona va començar el mateix 1971. Assolí aleshores, dins l'acabat de crear Departament de Geografia, una plaça de professora ajudant. També hi va exercir tasques d'organització docent. Es va doctorar l'any 1977 amb una tesi pionera –tant des del punt de vista metodològic com temàtic– sobre l'evolució de l'ús del sol agrícola a Catalunya. El 1984 va guanyar la plaça com a professora titular, i el 1989 la plaça de catedràtica d'Anàlisi Geogràfica Regional. A la pràctica, Roser Majoral va centrar la seva vida en la seva professió i, d'una forma congruent, va orientar les seves tasques cap a la docència i la investigació. El seu treball es pot qualificar globalment d'innovador: tant pel que fa a l'adopció dels mètodes i les tècniques d'anàlisi geogràfica més avançats com per la seva participació i contribució en múltiples nivells i fòrums de la geografia catalana, espanyola i internacional.

Des de l'inici de la seva tasca docent i investigadora, Roser Majoral va inclinar-se cap als temes relacionats amb la muntanya i el medi rural. De fet, aquest va ser l'àmbit de recerca de la tesi doctoral, però també de molts altres treballs, articles i llibres de la primera etapa de la seva carrera. Val a esmentar, d'aquesta època, els articles a la revista *El Campo*, les col·laboracions a l'*Atlas Socioeconòmic de Catalunya* o les aportacions a la prestigiosa col·lecció *Catalunya comarcal* –concretades en diverses monografies de comarques de muntanya, com ara la Val d'Aran, l'Alt Urgell i la Cerdanya–, publicades durant els anys vuitanta. En aquesta línia organitzà el 1983, per encàrrec de la subcomissió dita de *Rural Development in Highlands and High-Latitude Zones*, el simposi *Rural Life and the Exploitation of Natural Resources in Highlands and High-Latitude Zones*. Els mateixos anys cal fer esment, també, de la seva col·laboració amb la nova administració pública a través de diferents treballs professionals, dedicats a reflectir els problemes del món agrari però també del conjunt de la muntanya i el medi rural català.

Cap a finals dels anys vuitanta, Roser Majoral va anar portant el seu camp d'investigació des de la geografia agrària, pròpiament dita, cap als estudis sobre marginalitat territorial, bàsicament de la muntanya i el medi rural. Una tendència que també va tenir el seu reflex en la seva tasca docent. Durant molts anys va ser l'especialista en geografia agrària de la Universitat de Barcelona. Més tard, a partir de l'any 1992, amb la implantació dels nous plans d'estudi, va impartir l'assignatura *Geografia de l'agricultura mundial* i d'altres assignatures afins, en cursos de tercer cicle. D'altra part, també va aprofitar per a la docència el seu vast coneixement de l'Índia i dels països del seu entorn; un àmbit geogràfic amb el qual va mantenir una relació contínua, a través de viatges i de contactes universitaris. Entre les universitats amb les quals va mantenir relació es pot citar la Tribhuvan University de Katmandú, la Delhi University,

la Banaras Hindu University, la Calcutta University i l'Aligarth Muslim University. Els alumnes de la Roser van valorar sempre en una alta mesura la seva tasca docent; una bona prova d'això és l'èxit d'assignatures seves com *Geografia de l'Índia* i *Geografia de l'agricultura mundial*, que es trobaven cada any entre les més sol·licitades de la llicenciatura de Geografia a la Universitat de Barcelona.

La nostra col·lega, d'acord amb el seu caràcter i amb els seus afanys de dedicació acadèmica, mai no va defugir les responsabilitats en les tasques de gestió acadèmica i administrativa. De 1990 a 1994 va ser directora del Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional. Va impulsar també les tasques col·lectives d'investigació, amb la creació d'equips de recerca que van dur a terme projectes en els quals ella tenia el paper capdavanter. La seva capacitat de lideratge es va posar en evidència, així mateix, com a promotora i coordinadora del grup de recerca consolidat d'*Anàlisi Territorial i Desenvolupament Regional* (ANTERRIT), acollit al pla de recerca de la Generalitat de Catalunya des de 1998. Fruit de tota aquesta tasca és la seva obra publicada, particularment extensa i d'un abast nacional i internacional. Hi podem comptar més de cent títols, entre articles, capítols de llibre i llibres sencers –com a autora o com a editora.

El compromís de la Roser amb la ciència i amb la societat catalanes es va posar particularment de manifest amb una participació activa en la Societat Catalana de Geografia, en la qual va exercir com a vicepresidenta de 1988 a 1993. Col·laborà també amb l'Asociación de Geógrafos Españoles, entitat en la qual va ser membre de la junta directiva de 1986 a 1990, i fundadora i presidenta del grup de treball de geografia rural de 1984 a 1988.

L'interès per la professió i una ferma vocació com a viatgera, van portar Roser Majoral a eixamplar contínuament els seus horitzons, i a promoure i a participar en un gran nombre de congressos internacionals. Aquesta activitat, intensament desenvolupada durant més de trenta anys, van fer de la nostra companya una veritable “ambaixadora geogràfica”, que aportava una alenada d'aire fresc, en forma d'idees noves, en cadascun dels seus viatges. I, el que és més important, va encoratjar sempre els seus col·legues i deixebles que fessin el mateix. A fer que perdessin la por i fossin capaços de defensar els seus treballs i aportacions en tota mena de congressos i reunions internacionals de Geografia. En aquesta línia, el pas de la Roser per diferents grups de treball i comissions de la Unió Geogràfica Internacional va donar com a resultat un reforçament de la projecció de la geografia espanyola i la formació d'una densa xarxa de contactes i d'amistats repartits per tot el món.

D'una manera particular, l'activitat de la Roser en el si de la Unió Geogràfica Internacional mereix un esment detallat. En aquesta institució va exercir diferents càrrecs de responsabilitat. De 1984 a 1988 fou *Full Member* del grup de treball anomenat *Development in Highlands and High-Latitude Zones*. De 1988 a 1992 fou, també, *Full Member* d'un altre grup: el titulat *Dynamics of Rural Systems*. Al seu torn, de 1992 a 1996 va ser presidenta del grup format sota el nom de *Development Issues in Marginal Regions*, i de 1996 a 2000 va presidir

la comissió titulada *Dynamics of Marginal and Critical Regions*. L'any 1993 fou elegida *Full Member* de la *International Environmental Monitoring Society*, de la Universitat de Delhi (Índia). Així mateix, fou cosecretària del Comitè Espanyol de la UGI per al període 1998-2000.

La trajectòria global de Roser Majoral es pot contemplar també com un estímul continu al viatge, al coneixement d'altres països i cultures. Consumada viatgera pels cinc continents, la podem trobar tant al cor d' Austràlia com als llocs més recòndits d'Àsia; des del Iemen a l'Hindukush i al conjunt de l'Himàlaia, des del Càixmir a Bhutan. Es deixà seduir d'una manera especial per la gent i per la cultura de l'Índia, país que arribà a conèixer amb gran profunditat. Aquesta passió pels paisatges i pels pobles de l'Índia la procurà transmetre a col·legues i amics, mitjançant els viatges que ella mateixa organitzava any rere any, de forma incansable. Tothom qui va viatjar al seu costat va concloure que era un privilegi tenir-la com a guia. I també va poder comprovar, *in situ*, els profunds vincles personals i acadèmics que unien la Roser amb el món acadèmic d'aquest país i el Nepal. Al cap i a la fi, els seu ànim i la seva ànsia de conèixer i de descobrir personalment el món són un llegat que tant els amics com els col·legues i deixebles procurarem conservar i eixamplar.

Els darrers mesos de vida foren per a la Roser una prova veritablement dura. No només perquè la malaltia avançava de forma implacable; també, perquè la mort del seu company Alberto la colpejà amb duresa. Aquest fet agreujà la malaltia i li dificultà, encara més, el dia a dia. Tot i això, la Roser, persona feta a afrontar obstacles, se sobreposà al dolor i tractà de mantenir tota la normalitat possible en el seu ritme de vida. Setmana rere setmana continuà anant a la Universitat; duia a terme les seves tasques i la seva agenda habitual, i planificava nous viatges. Va lluitar, incansable, fins al final, i ho va fer com només una persona del seu tremp podia fer. Se n'ha anat, però la nitidesa de la seva empremta no s'esborrarà així com així.

A la companya; a la mestra; a l'amiga, per sempre a la nostra memòria.